

EĞİTİM SÜRECİNDE AİLE KATILIMI: DÜNYADA VE TÜRKİYE'DEKİ ÇALIŞMALAR

Ezgi Özeke Kocabaş*

ÖZET

Eğitimin temel amaçlarından biri bireylerin akademik, kişisel ve sosyal gelişimlerine en üst düzeyde katkıda bulunmaktır. Bu süreçte okul ve ailenin işbirliği içinde bulunmasının aile-okul tutarlılığını desteklediği ve bu tutarlılığın bireylerin gelişimine olan olumlu etkisi literatürde çeşitli araştırmalarla vurgulanmaktadır. Ailelerin çocuklarının eğitime aktif olarak katılımı tüm dünyada çok önemsenmekte, okul sisteminin ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmektedir. Ülkemizde de eğitim alanında yaşanan değişiklikler ailelerin eğitim sürecine aktif katılımını desteklemektedir. Bu makalede, ailenin çocukların eğitime aktif katılımı üzerinde durulmuş; dünyada ve ülkemizdeki aile katılım çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Okul-aile işbirliği, aile katılımı, anne-baba eğitimi

ABSTRACT

The main aim of the education is to contribute to the academic, social and personal development of the individuals. In this process, cooperation between school and family support the home-school consistency. It was pointed out in the literature that this consistency had a positive effect on children's development. Active parental involvement in the education of children has been very important in all over the world and has been considered as strongly connected with the school system. In Turkey, changes in the educational system in recent years support the idea of active parental involvement in education. In this paper, information

about active parental involvement in education of children and parent involvement practices in Turkey and in the world is provided.

KEYWORDS: Home-school cooperation, parent involvement, parent training

Çocukların eğitiminde aile ve okulun katkısı inkar edilemez bir gerçektir. Hem aile hem de okulun çocukların sosyalleşmesine katkıda bulunduğu bilinmektedir. Çocukların sosyalleşmesi ilk olarak ailede başlamakta ve öğrenilen beceriler ilk olarak aile ortamında uygulanmaktadır. Çocukların iletişim becerilerini ve diğer sosyal becerileri ilk olarak ailede öğrendiği düşünüldüğünde, anne-baba çocuk etkileşiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, anne-babaların anne-babalık becerileri, etkili iletişim becerileri gibi konularda eğitilmeleri önemlidir. Gable (2003) anne-babalara etkili iletişim becerilerini öğretmenin anne-babaların çocuklarıyla daha iyi ilişkiler kurmalarına yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Günümüzde, toplumun değişen ihtiyaçları ile birlikte, ailelerin de rolleri değişmektedir. Ailelerin yaşam biçimlerindeki değişiklikler yeni ihtiyaçlar doğurmaktadır. Bunun yanı sıra, kadınların ailedeki rollerinin de değişmesi, iş hayatında daha fazla rol almaları gibi etkenler araştırmacıları yeni arayışlara yöneltmiştir. Bu noktada anne-baba eğitiminin önemi ve gerekliliği üzerinde durulmaktadır (Berger, 2004). Anne-babaların çocuklarının evdeki öğretmenleri olduğu ve çocukların aile içindeki eğitiminin önemi

* Öğr. Gör. Dr., Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, eozeke@egitim.ege.edu.tr

düşünüldüğünde, ailelerin toplumun değişen ihtiyaçlarına göre eğitilmesi ve güçlendirilmesi çok önemli görünmektedir. Bu destek, anne-baba eğitimi olarak anılmakta ve anne-babaların çocuklarıyla daha etkili iletişim kurabilmelerine ve onların davranışlarını olumlu yönde değiştirebilmelerine yardımcı olmayı hedeflemektedir.

Okul ortamlarının da çocukların gelişimine ve sosyalleşmesine olumlu katkısı olduğu bilinmektedir. Çocuklar evde geçirdikleri zamandan daha fazlasını okulda geçirmektedirler. Bununla beraber, ev ortamının çok daha yakın ilişkilerin yaşandığı ve çocukla daha çok birebir ilişkilerin kurulabildiği bir ortam olduğu düşünülürse, aile-okul tutarlılığının gerçekleşmesi ve karşılıklı bilgi alışverişinin sağlanması çocukların akademik, sosyal ve kişisel gelişimi açısından çok önemli olmaktadır. Bununla birlikte, aile-okul etkileşiminin sağlanmasının ise aile-okul tutarlılığı için önemli olduğu kabul edilmektedir. Aile-okul tutarlılığının çocukların gelişimine olan olumlu etkisi literatürde çeşitli araştırmalarla desteklenmektedir (Herman ve Yeh, 1980; Fehrmann, Keith ve Reimers, 1987; Peterson, 1989; Keith, Keith, Troutman, Bickley, Trivette ve Singh, 1993; Wanat, 1997).

Bronfenbrenner'in (1979, akt. Christenson ve Cleary, 1990) ekolojik yaklaşımı kavramsal açıdan etkili aile-okul etkileşimi için temel oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, anne-babalık süreçlerini ve çocukların bu süreçlerden nasıl etkilendiklerini çocukların ve anne-babaların farklı ortamlardaki işlevlerini inceleyerek tahmin etmeye yönelik bir kavramsal çerçeve çizmektedir. Bu modelin ev ve okul ortamlarının karşılıklı etkilerini anlama ve geliştirme konusunda kuramsal destek sağladığı söylenebilir (Christenson ve Cleary, 1990). Meyers (1998), ekolojik yaklaşıma göre oluşturulmuş uygulamaların öğretmenler ve okul psikolojik danışmanlar gibi hizmet verenlerle işbirliğine yönelik olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Bireylerin

gelişimini desteklemek ve problemlerini önlemek bu yaklaşımın uygulanması ve ailelerle işbirliği kurulması ile sağlanabilir.

Bunun yanısıra, önleyici çalışmaların bireylerin gelişimini de zenginleştirdiği bilinmektedir. Ekolojik yaklaşım bireylerin çevrelerindeki sosyal yapı ile etkileşerek geliştiklerini vurgulamaktadır. Sosyal yapıyı oluşturan sistemler içinde anne-babalar önemli bir yere sahiptir. Dolayısı ile problemleri önleme ve bireysel gelişimi destekleme amacıyla ailelerle işbirliği yapılması daha da önem kazanmaktadır (Korkut, 2004).

Araştırmalar, okul-aile etkileşiminin çocukların gelişimine olumlu etkisini desteklemekle beraber, bu konuda bazı güçlüklerin de bulunduğunu göstermektedir. Etkileşimi arttırmak amacıyla yürütülen etkinliklerin zamanı (Gordon, 2002), anne-babaların etkinliklere katılacak zaman bulamaması, okulu ziyaret etmekten rahatsızlık duymaları (Brown, 1989) literatürde ifade edilen güçlüklerden bazılarıdır. Ülkemizde ise Başaran ve Koç (2001), anne-babaların okuldaki etkinliklere katılımının azlığının nedenleri üzerine bir araştırma yapmışlardır. Anne-babalara göre nedenler ekonomik sebepler, etkinliklerin zamanı ve duyuru eksikliği şeklinde ifade edilirken idareciler düşük eğitim seviyesi, okul-aile işbirliğinin öneminin anlaşılmasında, işyerinden izin alamama ve anne-babaların çocukları hakkında şikayet duyacağı endişesini neden olarak belirtmişlerdir. Türkiye'de okul-aile etkileşiminin sorunları üzerine yapılmış başka bir araştırma da, öğretmenler ve yöneticilerin bu konuda kendilerini işbirlikçi algıladıklarını, ancak anne-babaların işbirlikçi olmadıklarını düşündüklerini göstermiştir (Bilgin, 1990).

Okullar ile anne-babalar arasında kurulan etkili iletişim anne-babalara çocukların eğitimine katılma fırsatı yaratmaktadır. Aile katılımı terimi, son yıllarda ülkemizde de sıklıkla kullanılmakta ve okul ile anne-babaların etkileşiminin sağlanması için gerekli telefon görüşmeleri, haber bültenleri, sınıf ziyaretleri ve veli

toplantıları gibi bir seri etkinliği içermektedir. Aile katılımı, genel olarak anne-babalık becerilerini artırmayı hedefleyen ve bu süreçte anne-babalara destek ve bilgi sunan bir süreci tanımlamaktadır. Daha geniş anlamda düşünüldüğünde, anne-babaların aktif katılım içinde olduğu dinamik bir öğrenme süreci olduğu söylenebilir. Bu süreç, anne babaların ilgi ve ihtiyaçlarını temel alarak gelişmektedir (Gestwicki, 2004).

Gestwicki'ye (2004) göre, çocuklarıyla sorun yaşayıp yaşamadıklarına bakmaksızın tüm anne-babaların desteklenmesi gerekmektedir. Ona göre aile katılımı anne-babalara yeni bilgi ve anlayış kazandıracak eğitim deneyimlerini içermektedir; bunlar, anne-babalık becerileri ve evlilikle ilgili roller, kişisel farkındalık ve gelişim, yetişkin rolleri ve toplumla ilişkiler konularında destek olma ve anne-babaların çocuklarıyla ilişkilerini yeni yöntemlerle geliştirmelerine yardım etme olarak sıralanabilir.

Dünyada ve Türkiye’de Aile Katılım Uygulamaları

Literatürde, aile katılımı ile ilgili farklı uygulamalar bulunmaktadır. Bunlar; bilişsel davranışçı odaklı veya ilişki odaklı programlar olarak (Gross ve Grady, 2002), sosyal beceriler, problem çözme becerilerinin öğretildiği ve oyun ortamında davranış değişikliği yaratmak amaçlı programlar olarak (Eddy, Reid ve Fetrow, 2000) ve ailelerin çocuklarının davranışlarını yönetme ve etkili iletişim kurmalarını geliştirme konusunda etkileşimli görsel-işitsel eğitim materyali (CD-ROM) kullanılarak eğitilmesi (Gordon, 2000) şeklinde göze çarpmaktadır. Bunun yanında, ailelere sosyal destek sağlamak amaçlı kendi kendine yardım grupları (Wolfe ve Hirsch, 2003), anne-babalar için psikolojik danışma ve tartışma grupları (Lang, 1988) ve anne babaların çeşitli iletişim becerileri konusunda eğitilmeleri ve aileleri güçlendirmek amaçlı programlar (Gordon, 2002) dikkat çekmektedir. Bu çalışmalar, genellikle ilköğretim çağındaki çocukların

anne-babaları için geliştirilmiş olup, hemen hemen hepsi çocukların ve anne-babaların gelişimi ile ilgili olumlu sonuçlar ortaya koymuştur (Lang, 1988; Eddy, Reid ve Fetrow, 2000; Gordon, 2000; Gross ve Grady, 2002; Gordon, 2002; Wolfe ve Hirsch, 2003).

Dünyadaki aile katılım uygulamaları incelendiğinde, özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde, daha çok erken çocukluk döneminde çocukları olan anne-babalar için farklı eğitim programları olduğu görülmektedir. Bunlara örnek olarak, Head Start, STEP (Etkili Anne-Babalık Becerileri için Sistematik Eğitim Programı), PET (Etkili Anne-Baba Eğitimi) gibi programlar verilebilir. Türkiye’de ise bu çalışmalar ilk olarak TED Ankara Koleji ve Arı Okullarında başlatılmış ve bu çalışmalar diğer ilköğretim okullarına model olmuştur. Bu programlar, iletişim defterleri, anne-babalara verilen ev etkinlikleri, anne-baba toplantıları, yazılı materyaller ve bültenler gönderme gibi etkinlikleri içermiş olup ailelere gönderilen bilgi verici broşürler kitap haline getirilip ailelere gönderilmiştir (Akkök, İncioğlu ve Elbir, 2002; Akkök, Öğertürk, Kökdemir, Annak ve Çakın, 2002).

Aile katılımı ile ilgili ülkemizdeki ilk çalışma, Akkök ve diğerleri (1998) tarafından ilköğretim birinci sınıfa devam eden öğrencilerin aileleriyle uygulanmaya başlanmış ve daha sonra araştırmacılar tarafından ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin ailelerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Akkök ve ark, 2000). Daha sonra bu çalışmalar ilköğretimin ilk beş düzeyi ve önokulda da yaygınlaştırılmıştır (İncioğlu ve Elbir, 2001). Bu çalışmaların ailelerin okulla ve çocuklarıyla etkileşiminin artmasına yardımcı olduğu gözlenmiştir.

Bunun yanı sıra, ülkemizde, İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından başlatılan “Anne-Baba Okulu”, AÇEV’in “Anne-Çocuk Eğitimi” programları, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi tarafından

yürütülen “Anne-Baba Eğitim Programı” bu konudaki uygulamalara örnek olarak verilebilir (Bekman, 1998; Bekman ve Topaç, 1999-2000; 2000-2001; Çağdaş, 2002).

Aile katılımının etkileri incelendiğinde, bu tip programların anne-babalar üzerindeki etkilerinin çocuklar üzerindeki etkilerden daha az incelendiği görülmektedir. Bu alanda yapılmış çoğu araştırma, aile katılım programlarının çocuklar, anne-babalar ve çocuklar ve anne-babaların ilişkileri konusunda olumlu sonuçlar verdiğini göstermektedir. Ne var ki, ergen anne-babaları için bu tür programların etkileri konusunda detaylı araştırmalar bulunmamaktadır.

Ergenlik dönemi, fiziksel, duygusal ve sosyal alanlarda hızlı ve önemli değişimleri içinde barındırması sebebiyle gelişim dönemleri içinde kritik bir öneme sahiptir. Bunlara uyum sağlamak hem anne-babalar hem de çocuklar için kaygı verici bir durum yaratmaktadır (Strom, Strom, Collinsworth ve Strom, 1998). Ayrıca, ergenlerin kimlik gelişimi sürecinde ailelerin desteği de çok önemlidir. Eccles ve Harold (1993), bu dönemde okul ve ailenin birlikte hareket etmesinin sağlıklı ergen gelişimini hızlandırdığını belirtmişlerdir. Bununla beraber, aile-okul etkileşimi çocukluktan ergenliğe geçişle birlikte azalmaktadır. Araştırmalar incelendiğinde, aile katılımı ile ilgili çalışmalar çoğunlukla ilköğretim çağındaki çocukların anne-babalarıyla yürütülmektedir. Ergen ve ergen anne-babaları için bu konuda çok az sayıda araştırma yapılmıştır.

Bunun yanı sıra, aile katılımının sağlıklı ergen gelişimine katkıları literatürde önemle vurgulanmaktadır (Toumbourou ve Gregg, 2001). Ayrıca aile katılımı literatürde önleyici çalışmaların bir parçası olarak da yer almaktadır (Gordon, 2002; Özcebe ve ark., 2002). Önleyici çalışmaların sadece ilköğretim çağındaki çocuklar için değil, ergenlik döneminde de önemli olduğu bilinmektedir. Ergenlik döneminde

ailelerin çocuklarıyla ilgili yaşadıkları kaygılar (alkol, sigara ve uyuşturucu kullanımı, çetelere katılma, suç işleme gibi) anne-baba katılımı ile önlenilmekte ve üstesinden gelinebilmektedir. Ergen anne-babalarının eğitilmesi konusunda, Öztop ve Telsiz (1998), ergenlerle açık ve etkili iletişim kurmanın ve olumlu bir atmosfer yaratmanın önemini vurgulamışlardır. Eğitim sürecinde anne-baba katılımı, anne-baba çocuk etkileşimini değiştirerek ailelere çocuklarının problemleriyle başa çıkmaları konusunda yardım etmenin bir yolu olarak göze çarpmaktadır (Mooney, 1995).

Ergen anne-babaları için lise 1, lise 2 ve lise 3 öğrenci velilerine yönelik olarak Bogenscheidner ve Stone (1997) tarafından yürütülmüş bir araştırmada, ergen anne babalarının ihtiyaç, ilgi ve endişelerini içeren bültenlerin aile katılım etkinliklerinin bir parçası olarak kullanılmasının, anne-babaların çocuklarıyla daha yakın ilişkiler kurmalarına yardımcı olduğu bulunmuştur.

Ergenler için ülkemizde yapılan araştırmalar ise daha sınırlı olmasına rağmen, bu araştırmaların sonuçları, anne-babaların bu dönemde eğitim ve desteğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Öztop ve Telsiz (1996) farklı yaşlarda çocukları olan anne-babaların ihtiyaçlarını belirlemek üzere bir araştırma yapmışlardır. Sonuçlar, lise çağındaki çocukları olan anne-babaların çocuklarına odalarını temizlemeyi öğretme, arkadaşlarını seçerken yardım etme, okula ve derslerine güdüleme konusunda yardıma ihtiyaçları olduğunu göstermiştir. Ergenlik döneminde ergen ve annelerinin ilişkilerini inceleyen başka bir araştırmada, lise 1. sınıfa devam eden ergenlerin cinsiyet farkı olmaksızın problemlerini anneleriyle, yakın akrabalarıyla ve arkadaşlarıyla paylaştıkları ifade edilmiş ve annelerin ergenlikle ilgili problemler ve ergenlerle iletişim konusunda eğitilmeleri gerektiği vurgulanmıştır (Özcebe ve ark., 2002).

Ülkemizde ergen anne-babalarıyla yapılan deneysel araştırmalar da bulunmaktadır. Hamamcı (1996) tarafından yapılan araştırmada, aile rehberliğinin anne-babaların çocuklarının meslek gelişimi konusundaki bilgi düzeylerine ve meslek gelişimlerine yardımcı olmaya etkisi incelenmiş ve bu boyutlarda aile rehberliğinin etkili olduğu bulunmuştur. Utku (1999) ise uygulanan bir aile katılım programının 6. sınıf öğrencilerinin akademik ve sosyal gelişimlerine etkisini incelemiştir. Sonuçlar programın öğrencilerin akademik başarısını arttırdığını göstermiş, ancak sosyal beceriler konusunda anlamlı bir etki bulunmamıştır. Bununla birlikte, anne-baba ve öğretmen gözlemleri programın öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimine etkili olduğunu ifade etmektedir. Ergenlik döneminde olumsuz kimlik gelişimini önlemeye yönelik olarak yürütülmüş bir başka aile rehberliği programı ise Akkök, Kararımak, Kocabaş ve Toker (2003) tarafından yürütülmüştür. Programın anne-babaların ergenlerle daha iyi iletişim kurmalarına olumlu etkileri olduğu ifade edilmiş, bunun yanında anne-babaların kişisel gelişimlerine katkıda bulunduğu da vurgulanmıştır. Ergen anne-babalarının eğitim sürecine katılımı konusunda, Özeke Kocabaş (2005) tarafından yapılmış bir başka araştırma ise uygulanan anne-baba eğitim programının ergen-anne-baba ilişkilerinin farklı boyutları ve anne-babaların iletişim becerileri üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın nitel bulguları, programın anne/babaların çocuklarıyla olumlu ilişkiler geliştirmelerine yardımcı olduğunu göstermiş; anne-babalar, çocuklarıyla daha iyi iletişim kurduklarını, daha sabırlı olduklarını, diğer anne-babalardan da öğrendiklerini ve benzer problemleri diğer anne-babalarla paylaşmanın kendilerini rahatlattığını ve farkındalıklarını arttırdığını ifade etmişlerdir. Tüm bu sonuçlar, bu dönemde yapılan çalışmaların anne-babaların kendi kişisel gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini ve çocuklarıyla ilişkileri konusunda olumlu ilerlemeler kaydettiklerini

vurgulamaktadır

SONUÇ

Aile katılım uygulamaları tüm dünyada çok önemsenmektedir. Ülkemizde de bu tip uygulamaların artması, ülke çapına yayılması açısından büyük önem taşımaktadır. Eğitim sürecine ailelerin katılımı ülkemizde yaygın bir şekilde uygulanır konuma henüz ulaşamamış, çağdaş eğitim sistemimiz içinde hakettiği yeri alamamıştır. Bu süreci hızlandırmak ve aile katılım programlarının eğitim sistemimizde gerektiği yeri almasını sağlamak için bu alanda yapılacak araştırmalara ihtiyaç vardır. Literatürde, genellikle niteliksel ve betimleyici çalışmalar ağırlık kazanmakta ve bu alanda deneysel çalışmaların gerekliliği vurgulanmaktadır. Uygulanan değişik aile katılım programlarının deneysel çalışmalar kapsamında uygulanması, ülkemize uygun programlar geliştirilmesine de katkı sağlayacaktır.

Dünyadaki ve ülkemizdeki çalışmalara bakıldığında aile katılım programlarının daha çok okulöncesi ve ilköğretim düzeyinde çocukları olan anne-babalara yönelik hazırlandığı ve yürütüldüğü görülmektedir. Ancak yine de ülkemizdeki okullarda bu programların sınırlı sayıda olduğu söylenebilir. Okullarda, anne-babaların ihtiyaç analizleri yapılarak okula uygun programlar geliştirilmesi, bunların etkinliğinin sınanması ve sonuçların paylaşılması bu tür programların sistemli ve yaygın şekilde yürütülmesine katkı sağlayacaktır. Aile katılım programlarının yaygınlaşmasının, gerek çocukların akademik, sosyal ve kişisel gelişimlerine, gerekse anne-babaların gelişimlerine faydalı olacağı düşünülmektedir. Okul-aile etkileşimine katkıda bulunan aile katılım programları ile çocuk ve yetişkinlerin okula karşı daha olumlu tutumlar geliştirmesi de sağlanabilir. Bunun yanısıra aile katılım programlarının babaların katılımını arttırmaya yönelik etkinliklerle zenginleştirilmesi önerilebilir.

Ülkemizde var olan araştırmalar ergen anne-babalarının da bu tür çalışmalara ihtiyacı olduğunu ortaya koymuştur (Hamamcı, 1996; Utku, 1999; Özcebe ve ark., 2002; Akkök, Kararımak, Kocabaş ve Toker, 2003; Özeke Kocabaş, 2005). Ülkemizde ergen anne-babalarının farklı ihtiyaçlarına yönelik etkinliklerle zenginleştirilmiş programların yaygınlaşmasının ergenlerin sağlıklı kimlik ve kişilik geliştirmelerine katkı sağlayacaktır.

Eğitim sürecine ailenin katılımı ülkemizde ailelerin güçlendirilmesi, yetişkin eğitimi ve özellikle annelerin eğitimi açısından da önem kazanmaktadır. Literatürde, anne-baba eğitim grupları yoluyla anne-babaların kişisel gelişim sağladıkları ve bazılarının okula karşı olumlu tutum geliştirdikleri vurgulanmaktadır (Herman ve Yeh, 1980). Benzer sorunların paylaşımı, fikir alışverişinde bulunma ve anne-babaların birbirlerinden öğrenmeleri Gross ve Grady (2002) tarafından etkili anne-baba eğitimi gruplarının terapötik boyutu olarak ifade edilmiştir. Bunlar tüm anne-babaların desteklenmesi gerektiği düşüncesini de desteklemektedir (Gestvicki, 2004). Ailenin eğitime katılımı ve anne-babaların eğitilmesinin çocukların ve anne-babaların kişisel gelişimine olumlu katkıları düşünüldüğünde, yapılacak araştırmaların, bu tür programların oluşturulması, etkinliğinin sınanması ve yaygınlaştırılması konusunda örnek olacağı düşünülmektedir. Bunun yanısıra, okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin koruyucu ve önleyici işlevi dikkate alındığında, bu tür programlarla ergenlik döneminde karşılaşılabilecek riskli davranışlar önenebilir.

Okul psikolojik danışma servislerinin konsültasyon işlevi içinde de ele alınabilecek aile katılım programlarının yaygınlaşması, okul-aile ilişkilerinin güçlendirilmesi, öğrencilerin her yönden sağlıklı gelişimine katkı sağlaması ve farklı koşullara sahip birçok ailenin desteklenmesi açısından önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

Akkök, F., İncioğlu, M. ve Elbir, N. (2002). *Etkili anne-baba olmak için bilmek istedikleriniz*. Ankara: Özel Arı Okulları.

Akkök, F., Kararımak, Ö., Özeke Kocabaş, E., ve Toker, N. (2003). Ergenlerde olumsuz kimlik gelişiminin önlenmesine yönelik bir aile rehberlik programının geliştirilmesi ve uygulanması. *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, İnönü Üniversitesi, Malatya, 9-11 Temmuz.

Akkök, F., Ögetürk, B., ve Kökdemir, H. (1998). İlköğretimde aile katılımı. *Eğitim '97-1998, TED Ankara Koleji Dergisi*, 1(1), 14-17.

Akkök, F., Ögetürk, B., Kökdemir, H., ve Annak, Ş. (2000). Parental Involvement programs in Turkey. *XXXIII. Annual Colloquium of the School Psychology Association*, Temmuz.

Akkök, F., Ögetürk, B., Kökdemir, H., Annak, Ş., ve Çakın, A. G. (2000). İlköğretimde aile katılım programının değerlendirilmesi. *Eğitim '99-2000, TED Ankara Koleji Dergisi*, 1(3), 5-9.

Akkök, F., Ögetürk, B., Kökdemir, H., Annak, Ş., ve Çakın, A. (2002). *Ailelere ipuçları: Çocuklarımızın gelişimine ilişkin aydınlatıcı bilgiler*. Ankara: TED Ankara Koleji Vakfı.

Başaran, S. T. ve Koç, F. (2001). *Ailenin çocuğun okuldaki eğitimine katılım sorunları ve katılımın sağlanması için alternatif bir model*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Bekman, S. (1998). Anne çocuk eğitim programı değerlendirme araştırması-eşit fırsat. *Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV)*. İnternet'ten 2 Mart 2005'de elde edilmiştir.

<http://www.acev.org/arastirma/arastirmalar.asp>

Bekman, S. ve Topaç, B. (1999-2000). “Okul öncesi veli çocuk eğitim programı İstanbul pilot projesi” değerlendirme araştırması. *Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV)*. (Elde edilme tarihi: 2 Mart 2005) <http://www.acev.org/arastirma/arastirmalar.asp>

Bekman, S. ve Topaç, B. (2000-2001). “Okul öncesi veli çocuk eğitim programı İstanbul pilot projesi” değerlendirme araştırması. *Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV)*. (Elde edilme tarihi: 2 Mart 2005) <http://www.acev.org/arastirma/arastirmalar.asp>

Berger, E. H. (2004). *Parents as partners in education: Families and schools working together*. (6th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Bilgin, M. (1990). *Merkez ilçelerindeki ortaokullarda okul ile ailenin işbirliği ve sorunları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bogenscheidner, K. ve Stone, M. (1997). Delivering parent education to low and high risk parents of adolescents via age-paced newsletters. *Family Relations*, 46(2). İnternet’ten (Elde edilme tarihi: 10 Ağustos 2004) <http://www.search.epnet.com>

Brown, P. C. (1989). Involving parents in the education of their children. ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education, Urbana, IL. (Elde edilme tarihi: 6 Eylül 1997) <http://www.eric.ed.gov>

Christenson, S.L., ve Cleary, M. (1990). Consultation and the parent-educator partnership: A perspective. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 1(3), 219-241. (Elde edilme tarihi: 20 Nisan 2005) <http://www.search.epnet.com>

Çağdaş, A. (2002). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Eccles, J. S. ve Harold, R. D. (1993). Parent-school involvement during the early adolescent years. *Teachers College Record*, 94(3), 568-588.

Eddy, J. M., Reid, J. B., ve Fetrow, R. A. (2000). An elementary school based prevention program targeting modifiable antecedents of youth delinquency and violence: Linking the interests of families and teachers (LIFT). *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 8(3), 165-177.

Fehrmann, P. G.; Keith, T. Z.; ve Reimers, T. M. (1987). Home Influence on School Learning: Direct and Indirect Effects of Parental Involvement on High School Grades. *Journal of Educational Research*, 80, (6), 330-337. (Elde edilme tarihi: 20 Ocak 2005) <http://www.search.epnet.com>

Gable, S. (2003). Communicating effectively with children. *Human Environmental Sciences*. İnternet’ten 9 Şubat 2004’te elde edilmiştir. http://www.classbrain.com/artread/publish/article_21.shtml

Gordon, D. (2000). Parent training via CD-ROM: Using technology to disseminate effective prevention practices. *The Journal of Primary Prevention*, 21(2), 227-251.

Gordon, T. (2002). *Etkili anababa eğitimi: Aile iletişim dili*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Gestwicki, C. (2004). Home, school and community relations: A guide to working with families. New York: Thomson Learning, Inc.

Gross, D. ve Grady, J. (2002). Group-based parent training for preventing mental health disorders in children. *Issues in Mental Health Nursing*, 23, 367-383.

Hamamcı, Z. (1996). *Aile rehberliğinin anne babaların meslek gelişimi konusunda bilgi düzeylerine ve çocuklarına yardımcı olmaya yönelik tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Herman, J. L. ve Yeh, J. P. (1980). Some effects of parent involvement in schools. ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education, Urbana, IL. İnternet'ten 10 Nisan 1997'de ERIC Digests veritabanından alınmıştır (ED206963): <http://www.eric.ed.gov>

İncioğlu, M. ve Elbir, N. (2001). Aile katılım projesi. *Beelimsel*, 1(1), 10-14.

Keith, T. Z., Keith, P. B., Troutman, G. M., Bickley, P., Trivette, P. S., ve Singh, K. (1993). Does parental involvement affect eight grade student achievement? Structural analysis of national data. *School Psychology Review*, 22, 474-496.

Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Lang, F. A. (1988). *Parent group counseling: A counselor's handbook and practical guide*. New York: Macmillan, Inc.

Meyers, S.A. (1998). An ecological approach to enhancing parenting skills in family therapy. *Contemporary Family Therapy*, 20(1), 123-136. (Elde edilme tarihi: 20 Nisan 2005) <http://www.search.epnet.com>

Mooney, S. (1995). Parent training: A review of Adlerian, parent effectiveness training, and behavioral research. *Family Journal*, 3(3), 218-230.

Özcebe, H., Sönmez, R., Akıncı, Ö., Baycu, Ş., Karaçay, D., Kargın, S., Öncül, M., ve Öz, Ö. O. (2002). Adölesanlar ve anneleri arasındaki iletişim. *Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni*, 23(3). (Elde edilme tarihi: 30 Mart 2004) <http://www.thb.hacettepe.edu.tr/2002/20027.shtml#1>

Özeke Kocabaş, E. (2005). *Anne-Baba Eğitiminin Anne-Baba Ergen İlişkilerinin Farklı Boyutları Üzerine Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, ODTÜ, Ankara.

Öztop, H. ve Telsiz, M. (1998). Ana-baba eğitimi. *Eğitim ve Bilim*, 22(110), 3-6.

Peterson, D. (1989). Parent Involvement in the Educational Process. İnternet'ten 15 Şubat 2004'te ERIC Digests veritabanından alınmıştır (ED312776) : <http://www.eric.ed.gov>

Strom, R., Strom, S., Collinworth, P., ve Strom, P. (1998). Evaluating parent success in guiding adolescents. *Journal of Instructional Psychology*, 25(4), 242-250.

Toumbourou, J. W. ve Gregg, M. E. (2001). Working with families to promote healthy adolescence development. *Family Matters*, 59. (Elde edilme tarihi: 10 Mart 2005) <http://www.search.epnet.com>

Utku, D. Ö. (1999). *The effects of a parental involvement program on the academic and social development of 6th grade children and their parents*. Yayınlanmamış Master Tezi, ODTÜ, Ankara.

Wanat, C. L. (1997). Conceptualizing parental involvement from parents' perspectives. *Journal of a Just & Caring Education*, 3(4), 433-459.

Wolfe, R. B. ve Hirsch, B. J. (2003). Outcomes of parent education programs based on reevaluation counseling. *Journal of Child and Family Studies*, 12 (1), 61-76.

SUMMARY

PARENT INVOLVEMENT IN EDUCATION: STUDIES IN TURKEY AND IN THE WORLD

Ezgi Özeke Kocabaş*

Family system has been changing through the changing demands of the world in recent times. In this changing process, besides the traditional roles and demands, new areas of needs arise for families and their children. Besides the changes in the families, the change of women's role in the family, women's entering the workplace and feeling of equality encouraged the formation of some alternatives for women, and within those, emphasis was made on parent training (Berger, 2004).

Families and schools are the primary sources for the education of children. Each contributes to children's socialization process at different levels. The families' contribution to children's development has been considered important since they spend most of their times at home. The education of parents is so important since the socialization of the child begins in the family. The child learns and practices things first in the family. Parent child interaction, then, is crucial for both parties but especially children since they start to learn interaction, communication, and other social skills in their family first.

Schools also contribute to children's development and socialization in many aspects. Children can learn many skills and ideas from the schools. Main objective of schools is to contribute to the total development of children. Academic development is only a part of it. In order to achieve the other areas of development, the schools should work with parents in coordination. Partnership between home

and school then creates the home-school consistency, which has been considered as very important in child development. Positive effects of home-school consistency on children's development was pointed out in literature (Herman ve Yeh, 1980; Fehrmann, Keith, & Reimers, 1987; Peterson, 1989; Keith, Keith, Troutman, Bickley, Trivette ve Singh, 1993; Wanat, 1997).

The importance of establishing effective home-school partnership is supported conceptually by Bronfenbrenner's ecological theory for understanding child behavior and individual differences in development. The ecological theory provides a conceptual framework for parents' involvement in educational process and parent training. It provides a framework that can be used to predict parenting processes and child outcomes by analyzing different settings in which the children and their caregivers function (Christenson & Cleary, 1990). The school-home relationship and parent participation in educational process then, is important for preventional and developmental activities in schools. Interventions based on ecological perspective tend to involve coordination with other service providers such as teachers and counselors (Meyers, 1998). Preventing problems and supporting individual development could be achieved by applying principles of ecological model into practice and establishing cooperation with families.

* Öğr. Gör. Dr., Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, eozeke@egitim.ege.edu.tr

The concept of preventing consists of preventing problems as well as enriching individual development. The ecological viewpoint mentions that individuals develop by interacting with the related social structure, there are many systems affecting the structure, for example, parents. So in order to prevent problems and support individual development, cooperation with families is important (Korkut, 2004).

The term parent involvement is used as general term that includes a series of activities like telephone calls, newsletters, informal notes and conferences. It can be said that parent involvement is a general term, including all ways of school-parent interaction, like parent education or parent training; . The term is generally used to describe offering support and knowledge to parents aiming at increasing parental effectiveness. When parent training is thought broadly, it indicates a dynamic learning process in which parents are active participants. This learning process grows out from the parents' interests and needs (Gestwicki, 2004).

Gestwicki (2004) has listed the focus of parent training. According to her, parent training focused on: Educational experiences to give parents new knowledge and understanding, support for parenting roles, support for marital roles, support for self-awareness and personal growth, support for adult roles and relationships within the community, opportunities to question habitual ways of thinking and acting, and help to develop new methods in relationships with children.

In literature, there were different programs about parent involvement focusing on different theoretical backgrounds and group practices (Lang, 1998; Eddy, Reid and Fetrow, 2000; Gordon, 2000; Gross and Grady, 2002; Gordon, 2002; Wolfe and Hirsch, 2003).

The parent involvement programs in the literature mostly focus on education needs of parents of young children. In the world, especially in United

States, there are several popular program models, Head Start, Parent Effectiveness Training (PET), Systematic Training for Effective Parenting (STEP), were the examples of some program models that have been used in United States In Turkey, the parent involvement programs were initiated by TED Ankara College and Arı Schools. These sources became a model for parent involvement programs for elementary schools in Turkey. These programs included activities such as parent meetings, sending bulletins, written materials, and home activities to the parents, using communication notebooks, etc (Akkök, İncioğlu, & Elbir, 2002; Akkök, Ögetürk, Kökdemir, Annak, & Çakın, 2002).

The first study about parent involvement in Turkey was conducted by Akkök, Ögetürk, and Kökdemir in 1998. Another one again was performed by Akkök, Ögetürk, Kökdemir, Annak, and Çakın in 2000. These studies mentioned the parent involvement programs at the elementary level. They were all initially conducted on parents of first grade children and extended to other grades of the elementary school. Later, these studies have been implemented in five grades of elementary school and early childhood levels (İncioğlu & Elbir, 2001). It was observed that the program helped the parents to increase the positive interaction between the school and their children.

Moreover, one of the first systematic parent training models initiated by Istanbul University Department of Educational Sciences, which was called as "parent schools", programs conducted and evaluated by Mother Child Education Foundation (AÇEV) and Parent Training Program initiated by Gazi University Faculty of Vocational Education are the other examples of parent training (Bekman, 1998; Bekman and Topaç, 1999-2000; 2000-2001; Çağdaş, 2002).

Most research about parent involvement programs indicated significant improvements on

Parent Involvement in Education

children, parents, and their interaction. But, there was no detailed research about effects of parent involvement programs for parents of adolescents. Adolescence is a fascinating and a critical period of development. There are many rapid and dramatic changes that we cannot see in another period of life. Physical, emotional, social changes occur in this period of development. Adaptation to these changes can create anxiety both in children and their parents (Strom, Strom, Collinsworth, & Strom, 1998). Eccles and Harold (1993) stated that if parents and schools worked together, they could promote healthy adolescent development. However, it has been indicated that collaboration between family and schools seemed to decrease as the child moved to adolescence. Furthermore, there were limited number of research for parents of adolescents. However, the positive effects of parent training on healthy development of adolescents were stressed (Toumbourou & Gregg, 2001). Moreover, parent training as a means of preventive efforts has been revealed in the literature (Gordon, 2002; Özcebe et al., 2002). Preventional activities are important not only for children with early ages, but it is also crucial in the period of adolescence. To overcome the difficulties that the parents face and to prevent risky behaviors that can be common at adolescence, parent training for the parents of adolescents is needed. In short, parent training programs are one way of helping families in learning to cope with their child's problematic behavior through altering parent-child interactions (Mooney, 1995).

The results of studies for parents of adolescents in Turkey shows the parents' need of education and support in this period. For the parents, results stressed on the better communications with children and positive effects of their self-development (Akkök, Kararımak, Kocabaş ve Toker, 2003; Hamamcı, 1996; Ozcebe ve ark.; Utku, 1999; Özeke Kocabaş, 2005).

Parent involvement has gained importance in our country as well as in the world. Concerning the small number of experimental studies in the related literature and the contribution of the experimental studies to the practical implementations, research efforts including those kinds of parent training seem important and vital. In schools, the comprehensive school programs stress on the function of prevention and the parent involvement programs can be included in "preventive" function of counseling programs. Moreover, the activity of consultation is important for these programs. Both activities require working with parents. Further studies on the subject may be helpful in disseminating those kinds of parent involvement programs.